

**Opinia Komitetu Regionów „rola władz lokalnych i regionalnych w nowej strategii na rzecz morza bałtyckiego”**

(2009/C 200/06)

## KOMITET REGIONÓW

- Z zadowoleniem przyjmuje wniosek Rady Europejskiej do Komisji Europejskiej o opracowanie strategii na rzecz Morza Bałtyckiego. Z wielu względów to właśnie ten region szczególnie nadaje się do stworzenia projektu pilotażowego dla unijnej strategii wewnętrznej dla makroregionów oraz — jak w przypadku strategii na rzecz Morza Bałtyckiego poprzez wymiar północny — do nawiązania ściślejszej współpracy z krajami trzecimi.
- Podkreśla, że strategia na rzecz Morza Bałtyckiego musi angażować władze lokalne i regionalne oraz uwzględniać punkt widzenia obywateli. Jest zdania, że w strategię tę należy włączyć Rosję oraz Norwegię, i to począwszy od etapu jej opracowywania, a skończywszy na realizacji. Aby zapewnić skuteczność strategii, należy powiązać ją z wymiarem północnym.
- Proponuje, by Rada określiła wspólne cele i działania związane ze strategią oraz podjęła w ich sprawie odpowiednie decyzje. Wszystkie decyzje powinny być przygotowywane w grupie roboczej pod przewodnictwem Komisji Europejskiej, w skład której weszliby przedstawiciele rządów państw basenu Morza Bałtyckiego, Komisji Europejskiej, posłowie do Parlamentu Europejskiego oraz przedstawiciele samorządów lokalnych i regionalnych wybieranych spośród członków Komitetu Regionów.
- Zachęca, by wysiłki te wspierane były poprzez obradujące raz do roku Forum Morza Bałtyckiego (*Baltic Sea Forum*). Forum to skupia szerokie spektrum reprezentantów różnych interesów, wybieranych według tych samych zasad, jak w przypadku konferencji zainteresowanych stron, które były zwoływane w związku z opracowywaniem strategii na rzecz Morza Bałtyckiego w celu przedyskutowania jej kierunku oraz realizacji programu działania.

**Sprawozdawca:** Uno Aldegren (SE/PSE) Wiceprzewodniczący rady regionu Skania

## I. ZALECENIA POLITYCZNE

### KOMITET REGIONÓW

#### Uwagi ogólne

1. Z zadowoleniem przyjmuje wniosek Rady Europejskiej do Komisji Europejskiej o opracowanie strategii na rzecz Morza Bałtyckiego. Z wielu względów to właśnie ten region szczególnie nadaje się do stworzenia projektu pilotażowego dla unijnej strategii wewnętrznej dla makroregionów oraz — jak w przypadku strategii na rzecz Morza Bałtyckiego poprzez wymiar północny — do nawiązania ściślejszej współpracy z krajami trzecimi.

2. Z zadowoleniem przyjmuje zamiar rozważenia podobnych inicjatyw i strategii makroregionalnych na rzecz regionu Morza Czarnego i dorzecza Dunaju oraz regionu Morza Północnego i Kanału La Manche z myślą o przedstawieniu ram wielostronnej współpracy, które przyczyniłyby się do poprawy dotychczasowych form współpracy. Komitet odwołuje się do swojej opinii w sprawie Morza Czarnego przyjętej w 2007 r. oraz do opracowywanej obecnie opinii w sprawie dorzecza Dunaju. Ważne jest, by region Morza Bałtyckiego — jako region pilotażowy — wspierał wprowadzanie innych strategii oraz wymianę doświadczeń i rozwój współpracy w przyszłości

3. Podkreśla, że władze lokalne i regionalne odgrywają bardzo ważną rolę w realizacji wszystkich celów, jakie Komisja Europejska formułuje w ramach tej strategii.

4. Stwierdza, że spośród dziewięciu krajów basenu Morza Bałtyckiego osiem to państwa członkowskie, więc niemal całe wybrzeże Bałtyku należy do Unii Europejskiej. Dziewiąte zaś państwo, Rosja, ma dla UE szczególne znaczenie geopolityczne i gospodarcze. To samo dotyczy Norwegii, która jako członek Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz sprawdzony partner, odgrywa w regionie Morza Bałtyckiego istotną rolę. Jeśli wziąć jeszcze pod uwagę dorzecze Morza Bałtyckiego, znaczące ze względów środowiskowych są także Białoruś i Ukraina.

5. Stwierdza, że z regionem Morza Bałtyckiego wiąże się wiele specyficznych zagadnień, które świetnie nadają się do tego, by zająć się nimi na płaszczyźnie regionalnej. Morze Bałtyckie jest wrażliwym ekologicznie, słonawym, płytkim morzem śródlądowym. Jest to jedno z najbardziej uczęszczanych mórz śródlądowych świata. Przykładowo: transport surowców energetycznych w Zatoce Fińskiej od 1995 r. zwiększył się siedmiokrotnie i osiąga obecnie poziom ok. 140 mln ton rocznie. Różnice ekonomiczne pomiędzy krajami basenu Morza Bałtyckiego są znaczne, a dynamika gospodarcza wysoka.

6. Zwraca uwagę na szczególnie duże różnice terytorialne pomiędzy regionami. Obszary na północy Szwecji oraz w Finlandii, z dala od rynków Europy Środkowej, charakteryzują się skrajnie niskim zaludnieniem. Tymczasem na południowym wybrzeżu Morza Bałtyckiego występuje normalne — według standardów europejskich — zagęszczenie ludności, bliżej jest także do śródkoeuropejskich rynków zbytu.

7. Podkreśla, że region Morza Bałtyckiego dysponuje ważnymi dla UE surowcami, m.in. rudami oraz zasobami leśnymi, a jeśli wziąć pod uwagę Rosję i Norwegię — także ropą i gazem.

8. Podkreśla, że strategia na rzecz Morza Bałtyckiego musi angażować władze lokalne i regionalne oraz uwzględniać punkt widzenia obywateli.

9. Jest zdania, że w strategię tę należy włączyć Rosję oraz Norwegię, i to począwszy od etapu jej opracowywania, a skończywszy na realizacji. Aby zapewnić skuteczność strategii, należy powiązać ją z wymiarem północnym, poprzez który strategia na rzecz Morza Bałtyckiego obejmowałaby również region Morza Barentsa.

10. Zauważa, że w ciągu ostatnich dwudziestu lat stworzono wielopłaszczyznową strukturę współpracy, obejmującą także pogłębione relacje między regionami przygranicznymi i miastami partnerskimi. Stanowi to solidny fundament strategii na rzecz Morza Bałtyckiego, który warto wykorzystać zwłaszcza w kształtowaniu wyraźniejszej, wspólnej tożsamości regionu Morza Bałtyckiego, będącej z kolei zasadniczym warunkiem dla pomyślnej realizacji tej strategii.

11. Podsumowując stwierdza, że region Morza Bałtyckiego to obszar szczególnych możliwości oraz wyzwań, które mogą wzbogacić współpracę UE o perspektywę makroregionalną. Perspektywa ta opiera się na założeniu, że korzystne tendencje w jednej części regionu nie zagrażają rozwojowi pozostałej części, czyli innymi słowy — rozwój zrównoważony nie jest grą o sumie zerowej. Jednakże owa perspektywa makroregionalna nie powinna, na ile to możliwe, zachęcać do tworzenia konkurencyjnych obszarów regulacyjnych, które rzuciłyby wyzwanie dorobkowi prawnemu Wspólnoty: Europa nie ma przecież stać się zlepkim różnych, konkurujących ze sobą rynków wewnętrznych.

12. Uważa, że strategia na rzecz Morza Bałtyckiego może stanowić jeden z przykładów realizacji polityki spójności terytorialnej.

13. Podkreśla również, że obrany przez Komisję Europejską kierunek tej strategii doskonale pokazuje, iż rozwój zrównoważony opiera się na trzech filarach: ekologicznym, gospodarczym i społecznym. Należy tu dodać istotną rolę, jaką w regionie Morza Bałtyckiego odgrywają kwestie energetyczne: powinna ona znaleźć odzwierciedlenie w strategii. Bezpieczny i zrównoważony pod względem ekologicznym dostęp do energii ma podstawowe znaczenie dla trwałego pod względem gospodarczym rozwoju w regionie.

14. Zaznacza, że realizacja europejskiej polityki morskiej na szczeblu lokalnym powinna być zasadniczym elementem strategii na rzecz Morza Bałtyckiego. Tego rodzaju strategia byłaby dodatkowym bodźcem dla działań zmierzających do tego, by region Morza Bałtyckiego stał się modelem wzorcowych rozwiązań w zakresie polityki morskiej Europy, zgodnie z celem nakreślonym przez szereg organizacji tego regionu i przez Konferencję Parlamentarną Morza Bałtyckiego. Zintegrowane podejście charakteryzujące europejską politykę morską idealnie pasuje do przekrojowego podejścia przyjętego w strategii na rzecz Morza Bałtyckiego i powinno zostać spójnie wdrożone.

15. Popiera propozycję sześciu organizacji reprezentujących region Morza Bałtyckiego<sup>(1)</sup> dotyczącą pięciopunktowego planu działania pt. „Ekologiczna żegluga bałtycka” (*Clean Baltic Shipping*). Plan ten ilustruje jednocześnie zintegrowane podejście przyjęte w strategii na rzecz Morza Bałtyckiego i może pomóc w rozwiązaniu jednego z najpoważniejszych problemów regionu, mianowicie wzrostu szkodliwych emisji ze statków. W związku z tym zaleca się promowanie tej koncepcji jako wzorcowego projektu w ramach planu działania przewidzianego w strategii.

16. Zwraca uwagę, że sporo jest dobrych wzorców świadczących o znaczeniu partnerstw lokalnych dla korzystnego rozwoju gospodarczego i społecznego. Toteż w ramach strategii na rzecz Morza Bałtyckiego należy promować lokalne i regionalne partnerstwa pomiędzy podmiotami gospodarki społecznej, przedsiębiorstwami prywatnymi oraz władzami lokalnymi i regionalnymi.

17. Jest zdania, że cele, jakie Komisja wytyczyła w ramach tej strategii — troska o zachowanie środowiska naturalnego, rozkwit ekonomiczny oraz zwiększenie dostępności, atrakcyjności i bezpieczeństwa regionu — są dobre, jednak mało precyzyjne. W planie działań trzeba będzie dodatkowo określić priorytety oraz odpowiednio rozłożyć akcenty. O sukcesie tej strategii zadecyduje współpraca pomiędzy właściwymi organami administracji, tak samo zresztą jak i zdolność do stworzenia struktur wielopoziomowego sprawowania rządów, w ramach których w realizacji strategii zaangażowane będą szczególnie lokalny i regionalny.

18. Podkreśla, że jeżeli mieszkańcy regionu mają postrzegać strategię na rzecz Morza Bałtyckiego jako wspólny projekt, za który wszyscy wspólnie odpowiadają, trzeba dalej rozwijać więzi jednoczące ludność ze wszystkich stron tego akwenu. Wymaga to procesu o charakterze ponadnarodowym, angażującego obywateli, a zwłaszcza młodzież. Jednym z kierunków działania powinny być badania i poprawa naszego wspólnego pojmowania historii, np. poprzez wspólne opracowanie podręcznika historii obszaru Morza Bałtyckiego. Celem tego przedsięwzięcia byłoby stworzenie i ugruntowanie wspólnej tożsamości mieszkańców regionu Morza Bałtyckiego.

### Realizacja i formy procesu decyzyjnego

19. Zwraca uwagę, że w regionie Morza Bałtyckiego realizowanych jest już wiele makroregionalnych i krajowych strategii obejmujących różne dziedziny polityki. Poza tym istnieje szereg przykładów udanych projektów w określonych obszarach. Strategia na rzecz Morza Bałtyckiego to duża szansa na wniesienie wartości dodanej, a to ze względu na jej szerokie ogólne podejście terytorialne i polityczne oraz stworzenie możliwości do spójnego i dynamicznego wdrożenia.

20. Podkreśla, że powodzenie strategii zależy od powszechnej mobilizacji podmiotów na szczeblu europejskim, makroregionalnym, regionalnym i lokalnym, które należy włączyć w proces jej kształtowania i realizacji.

21. Z zadowoleniem przyjmuje szeroko zakrojone konsultacje Komisji Europejskiej na temat strategii na rzecz Morza Bałtyckiego. W tym celu zorganizowano specjalistyczne konferencje oraz fora. Dowodzi to szerokiego i pogłębionego zaangażowania w problematykę Morza Bałtyckiego — jest to istotna wartość, na

której można oprzeć wdrażanie strategii. Imprezy te pokazały także, że władze lokalne i regionalne są kluczowymi czynnikami w dążeniu do wszystkich czterech celów.

22. Podkreśla, że sukces strategii na rzecz Morza Bałtyckiego uzależniony jest od zasobów przeznaczonych na jej wdrożenie. Biorąc pod uwagę, że na ten cel nie zostaną przeznaczone żadne nowe środki, należy pozyskać je drogą relokacji dostępnych środków. Powinno się szybko sprecyzować sposób działania, mając na uwadze cele i wymogi strategii na rzecz Morza Bałtyckiego. W wielu tych dziedzinach przeprowadzane są już oceny i toczą się dyskusje na temat reform — trzeba je więc powiązać z aspektami strategii Morza Bałtyckiego.

23. Przypomina, że nie wolno bagatelizować ewentualnych trudności, nawet jeśli panuje powszechna zgoda co do wyzwań i do działań niezbędnych, by im sprostać. Zauważalna jest niechęć do tworzenia nowych instytucji i do udostępniania dodatkowych środków, popierana argumentem, że zamiast tego należy lepiej wykorzystywać struktury i zasoby już istniejące. Takie założenie zasługuje oczywiście na pochwałę, niemniej Komitet Regionów podkreśla, że nie może ono stanowić usprawiedliwienia dla braku relokacji oraz zaniechania nowych wysiłków. Z tego względu bardzo potrzebne jest kierownictwo polityczne oraz jednoznacznie przejęcie odpowiedzialności.

24. Podkreśla, że do tworzenia strategii, do dyskusji nad jej realizacją oraz do podejmowania właściwych decyzji potrzeba platform i forów, nawet jeśli wychodzi się z założenia, że nie należy tworzyć żadnych nowych struktur ani organizacji.

25. Proponuje, by Rada określiła wspólne cele i działania związane ze strategią oraz podjęła w ich sprawie odpowiednie decyzje. Wszystkie decyzje powinny być przygotowywane w grupie roboczej pod przewodnictwem Komisji Europejskiej, w skład której weszliby przedstawiciele rządów państw basenu Morza Bałtyckiego, Komisji Europejskiej, posłowie do Parlamentu Europejskiego oraz przedstawiciele samorządów lokalnych i regionalnych wybieranych również spośród członków Komitetu Regionów.

26. Zachęca, by wysiłki te wspierane były poprzez obradujące raz do roku Forum Morza Bałtyckiego (*Baltic Sea Forum*). Forum to skupia szerokie spektrum reprezentantów różnych interesów, wybieranych według tych samych zasad, jak w przypadku konferencji zainteresowanych stron, które były zwoływane w związku z opracowywaniem strategii na rzecz Morza Bałtyckiego w celu przedyskutowania jej kierunku oraz realizacji programu działania. Na corocznych posiedzeniach forum prezentowany jest raport z realizacji i efektów, zawierający wskaźniki oraz przykłady pogrupowane według regionów. Jeśli za określone obszary polityki odpowiadają decydenci, wówczas oni również przedkładają raporty. Przykładowo, raporty dotyczące środowiska naturalnego przygotowuje Komisja Helsińska (HELCOM). Także Rosja i Norwegia mają w tym forum swoich przedstawicieli.

27. Uważa, że powinien być reprezentowany na Forum Morza Bałtyckiego. Istniejąca grupa międzyregionalna KR-u ds. polityki dotyczącej Morza Bałtyckiego w zadowalającym stopniu uwzględniła kwestie strategii na rzecz Morza Bałtyckiego i kontynuuje swoje prace.

(1) Współpraca Subregionalna Państw Morza Bałtyckiego (BSSSC), komitet bałtycki przy Konferencji Peryferyjnych Regionów Morskich Europy, Bałtyckie Forum Rozwoju, Euroregion Bałtyk, Związek Miast Bałtyckich, Sieć 7 Wysp Bałtyku B7.

28. Podkreśla, że choć strategia na rzecz Morza Bałtyckiego jest strategią dotyczącą państw członkowskich UE położonych w basenie Morza Bałtyckiego, Rosja odgrywa dużą rolę w jej wdrażaniu w większości dziedzin politycznych. W odniesieniu do konkretnych zagadnień związanych z tą strategią trzeba zatem nawiązać dialog z Rosją, który powinien opierać się na równoprawnych stosunkach i stanowić uzupełnienie dla ogólnego zorganizowanego dialogu w ramach wymiaru północnego.

29. Zauważa, że rząd każdego z państw objętych strategią na rzecz Morza Bałtyckiego mianuje swego głównego przedstawiciela, na którym spoczywa szczególna odpowiedzialność za jej wdrożenie. Taki przedstawiciel może również pełnić obowiązki osoby kontaktowej. Za wzór może posłużyć model, który już od 2005 r. stosowany jest w odniesieniu do realizacji strategii lizbońskiej.

30. Zauważa ponadto, że projekty będące elementem strategii na rzecz Morza Bałtyckiego, są włączone w istniejące ramy funduszy strukturalnych. Priorytety strategii na rzecz Morza Bałtyckiego uwzględniono w kryteriach kwalifikowalności, zaś gremium decyzyjne dokonuje kontroli rezultatów. Szczególnym zadaniem będzie wspieranie takich priorytetowych zamierzeń (projektów wzorcowych), które mają wzmocnić perspektywę bałtycką w dziedzinach szczególnie istotnych dla pomyślnego wdrożenia strategii. Jednocześnie powinny one zapewnić strategii duży rozgłos i stawiać sobie za cel uczynienie regionu Morza Bałtyckiego regionem wzorcowym.

31. Podkreśla, że projekty będą odgrywały zasadniczą rolę we wdrażaniu strategii. A to wiąże się z wysokimi wymaganiami, jeśli chodzi o zdolność uczestników i zainteresowanych podmiotów do skutecznego, nastawionego na efekty uczenia się z doświadczeń z pomyślnie zrealizowanych projektów. Może się to odbywać choćby poprzez wytyczne dotyczące uczenia się, które w Szwecji sformułowano w ramach krajowej strategii na rzecz wykorzystania funduszy strukturalnych w latach 2007–2013.

32. Zaleca, by szczególną funkcję przypisać organizacjom, które już działają w regionie Morza Bałtyckiego. Mogłyby one np. uczestniczyć w posiedzeniach Forum Morza Bałtyckiego. Organizacje te są świadectwem niemal 20-letniej tradycji współpracy w tym regionie oraz na wiele sposobów dowodzą, jak konstruktywnie i skutecznie współdziałają sąsiadujące z państwami Unii Europejskiej kraje basenu Morza Bałtyckiego.

33. Przypomina, że kooperacja w obrębie regionu Morza Bałtyckiego wyraża się także poprzez niezliczone partnerstwa miast. Z jednej strony są one punktem wyjścia dla pogłębionej współpracy przy typowych zadaniach szczebla komunalnego i regionalnego, zaś z drugiej strony służą jako platforma spotkań mieszkańców różnych części regionu. Spotkania takie owocują nawiązaniem więzi i wspólnym dorobkiem doświadczeń oraz wzajemnego zrozumienia. Dzięki temu tworzy się zbieżny pogląd na historię, wyzwania oraz problemy.

34. Zaleca, aby szczególnym zadaniem uczestników Forum Morza Bałtyckiego było szerzenie wiedzy i informowanie obywateli o strategii na rzecz Morza Bałtyckiego, jako że bez ich aktywnego zaangażowania i współdziałania nie powstanie tak potrzebna wspólna świadomość.

## Zrównoważony rozwój

35. Podkreśla, że strategia na rzecz Morza Bałtyckiego powinna nawiązywać do istniejących już strategii i inicjatyw, które konieczne trzeba kontynuować. Dotyczy to przede wszystkim planu działań komisji HELCOM dotyczącego Morza Bałtyckiego i strategii morskiej. Program HELCOM-u ma ponadto tę zaletę, że zyskał już akceptację Rosji.

36. Podkreśla, że nadrzędnym celem powinien być zrównoważony rozwój, opierający się na trzech filarach strategii lizbońskiej oraz agendy strategii z Göteborga, czyli na trwałym rozwoju gospodarczym, społecznym i na dbałości środowisko naturalne. Oprócz tego w strategii należy dać jasno wyraz temu, że rozwój zrównoważony nie jest grą o sumie zerowej, w której można tylko albo wygrać albo przegrać. Trzeba zachować całościową perspektywę oraz uwzględnić wzajemne powiązania poszczególnych obszarów polityki, które wspólnie tworzą warunki dla zrównoważonego rozwoju.

37. Zaznacza, że gwałtowne pogorszenie sytuacji ekonomicznej w regionie Morza Bałtyckiego w ostatnim czasie nie może być powodem odsunięcia na dalszy plan kwestii ekologicznych.

38. Uważa, że zwłaszcza cel poszanowania środowiska naturalnego pokazuje, jak ważne jest włączenie Rosji oraz krajów dorzecza Bałtyku, a więc Białorusi i Ukrainy, w strategię na rzecz Morza Bałtyckiego — wystarczy tu wymienić choćby takie zagadnienia jak oczyszczanie ścieków, transport, wykorzystanie energii, czy problematyka Kaliningradu i Sankt Petersburga.

39. Radzi, by działania w zakresie ochrony środowiska zmierzły do uczynienia regionu Morza Bałtyckiego wzorcowym regionem w dziedzinie ekologii oraz regionem najlepszych praktyk dbania o środowisko naturalne.

40. Dodaje, że szczególnie problem Morza Bałtyckiego polega na tym, że jest to płytkie morze z utrudnionym dopływem wód oceanicznych. Woda w Bałtyku jest stosunkowo zimna, co spowalnia rozkład substancji chemicznych. Dodatkowo niskie zasolenie oraz zimny klimat ograniczają różnorodność gatunków. Wymiana wód w Morzu Bałtyckim zajmuje dużo czasu, więc odpowiednio długo trwa obniżenie stężenia substancji chemicznych czy zneutralizowanie nadmiaru substancji biogenych.

41. Wskazuje na potrzebę przemyślanego gospodarowania terenami przybrzeżnymi, zgodnie z propozycjami sześciu organizacji i sieci regionu Morza Bałtyckiego: Współpracy Subregionalnej Państw Morza Bałtyckiego (BSSSC), sieci 7 Wysp Bałtyku, Euroregionu Bałtyk, Bałtyckiego Forum Rozwoju, komitetu bałtyckiego przy Konferencji Peryferyjnych Regionów Morskich Europy (CPRM) oraz Związku Miast Bałtyckich (UBC). Jednocześnie zawsze należy kierować się istniejącym podziałem kompetencji w zakresie planowania oraz w pełni przestrzegać zasady pomocniczości.

42. Za nieodzowne uważa, by poprzez korzystanie z odnawialnych i ekologicznych źródeł energii oraz skuteczniejsze oczyszczanie spalin ograniczyć emisje gazów cieplarnianych. Emisje generowane przez transport lądowy, morski i lotniczy trzeba obniżyć do poziomu zgodnego z trwałą równowagą.

43. Przypomina, że do najpoważniejszych problemów ekologicznych Morza Bałtyckiego należy eutrofizacja. Do 2021 r. za pomocą planu działań HELCOM-u ma zostać przywrócony dobry stan środowiska naturalnego Bałtyku. W przypadku eutrofizacji wydaje się to ambitnym celem. Początkowo, likwidując największe źródła zanieczyszczeń, znaczące efekty można osiągnąć umiarkowanym nakładem kosztów. Później jednak podejmowane działania będą wiązały się z wyższymi kosztami krańcowymi, wzrosną także wymagania co do zagwarantowania ich trwałości.

44. Podkreśla, że w kontekście aktualnego przeglądu WPR trzeba jasno przedstawić i uwzględnić oddziaływanie rolnictwa na środowisko naturalne. Ponadto zaleca się wprowadzenie zakazu stosowania związków fosforu w detergentach. Taki zakaz obowiązuje już w Niemczech, Szwecji i w innych państwach członkowskich, zwłaszcza w odniesieniu do środków piorących wykorzystywanych w gospodarstwach domowych. Nowelizacji wymagają obecnie dyrektywa 98/34/WE z 22 czerwca 1998 r. i rozporządzenie (WE) nr 648/2004 z 31 marca 2004 r. w celu wprowadzenia na szczeblu UE zakazu stosowania tych substancji we wszystkich detergentach, w tym w detergentach przemysłowych i w detergentach stosowanych w zmywarkach do naczyń. Skuteczniejsze oczyszczanie ścieków ze związków fosforu również przyniosłoby dobre efekty.

45. Stwierdza, że transport morski jest i będzie decydującym czynnikiem integracji gospodarczej w regionie Morza Bałtyckiego. Niemniej fakt ten należy pogodzić z rosnącymi problemami związanymi ze środowiskiem. Plan działań HELCOM-u wskazuje dobry punkt wyjścia; istnieje też wiele działań, które można podjąć, nie nadwężając budżetu. W pierwszej kolejności trzeba ograniczyć emisje tlenków siarki i azotu. Na forum zorganizowanym w Gdańsku w październiku 2008 r. rozważano wiele propozycji, m.in. zakaz ruchu dla jednostek pływających, które nie spełniają obowiązujących norm bezpieczeństwa (*substandard ships*). Kolejnym pomysłem, w nawiązaniu do modelu funkcjonującego już na lądzie, było wprowadzenie systemu handlu uprawnieniami do emisji tlenków siarki i azotu dla statków. Oprócz tego należałoby zabronić wykorzystywania miedzi w farbach antyporostowych dla łodzi i statków. Statkom stojącym w porcie należy ułatwić korzystanie z elektryczności wytwarzanej na lądzie.

46. Przypomina, że także oczyszczanie ścieków jest ważną dziedziną, w której istnieją możliwości poprawy i w której zasadniczą rolę odgrywają władze szczebla lokalnego i regionalnego. Warto przy tej okazji wspomnieć o partnerstwie „*Water Users Partnership*”, na które w konsultacjach dotyczących strategii na rzecz Morza Bałtyckiego zwrócił uwagę Euroregion Bałtyk i którego celem jest lepsze zarządzanie zasobami wodnymi.

47. Podkreśla, że zasoby rybne należy nie tylko utrzymać na obecnym poziomie, ale jeszcze je zwiększyć. Gospodarowanie nimi powinno opierać się na zasadach dostosowanych do specyfiki wrażliwego ekosystemu Bałtyku. W tym kontekście Komitet Regionów z zadowoleniem przyjmuje fakt, iż specyfika zasobów rybnych Morza Bałtyckiego znalazła uznanie w rozporządzeniu (WE) nr 2187/2005 z 21 grudnia 2005 r. w sprawie zachowania zasobów połowowych w wodach Morza Bałtyckiego, cieśnin Belt i Sund. Pragnie zwrócić uwagę zwłaszcza na fakt, że wspomniane rozporządzenie — przyjęte po przeprowadzeniu szerokich konsultacji z zainteresowanymi stronami — od 1 stycznia 2006 r. znacznie uprościło gospodarke zasobami połowowymi w Bałtyku i umożliwiło zastąpienie wielostronnych porozumień w tym zakresie między państwami leżącymi nad tym

akwenem w ramach Międzynarodowej Komisji Rybołówstwa Morza Bałtyckiego (IBSFC) współpracą dwustronną między Unią Europejską a Federacją Rosyjską.

48. Zwraca uwagę, że turystyka, jako filar rozwoju gospodarczego w regionie Morza Bałtyckiego, musi być zgodna również z wymogami dbałości o środowisko naturalne. Turyści kojarzą Morze Bałtyckie głównie ze zdrowym otoczeniem i z bliskością natury — elementy te stanowią jego atrakcję turystyczną. Jednocześnie ruch turystyczny niesie jednak z sobą ryzyko szkód dla środowiska, które zakłóca ten obraz regionu.

### Rozwój gospodarczy regionu

49. Stwierdza, że region Morza Bałtyckiego po dłuższym okresie dynamicznego wzrostu gospodarczego odczuwa znaczny spadek koniunktury. Niewątpliwie trzeba szybko działać, ale nie wolno przy tym tracić z oczu szerszej perspektywy, która jest punktem wyjścia dla strategii na rzecz Morza Bałtyckiego. Rozwój gospodarczy nierozzerwalnie wiąże się z przemianami — nawet jeśli nagle problemy przysłaniają perspektywę strategiczną, to jednak zasadnicze wyzwania, takie jak rozwój demograficzny i międzynarodowa konkurencja w dobie globalizacji, pozostają.

50. Podkreśla, że trzeba dalej pracować nad skutecznym i skoordynowanym wdrożeniem wspólnego rynku w regionie Morza Bałtyckiego, ponieważ jest to ważny czynnik jego dobrobytu. Utrudnienia w handlu i bariery biurokratyczne dotyczą głównie małe i średnie przedsiębiorstwa. Aktywność handlową w obrębie regionu dodatkowo hamować mogą różne interpretacje przepisów prawnych. Dlatego w administracjach i sądownictwie poszczególnych krajów trzeba podnieść poziom wiedzy o wspólnym rynku. Ważne są także fora, mogące służyć konsultacji i wymianie doświadczeń. W tym kontekście należy zwrócić uwagę na internetową sieć SOLVIT (<http://ec.europa.eu/solvit/>), która stanowi punkt kontaktowy, gdzie można zgłaszać problemy związane z wdrażaniem prawa UE z zakresu rynku wewnętrznego.

51. Podkreśla, że aktywność przedsiębiorstw, zwłaszcza małych i średnich, jest podstawowym warunkiem rozkwitu gospodarczego w regionie Morza Bałtyckiego. Trzeba więc wspierać inicjatywę i ducha przedsiębiorczości. Należy zadbać o lepszy dostęp MŚP do kapitału wysokiego ryzyka.

52. Zaleca, aby podjąć wysiłki na rzecz poprawy dostępu nowych przedsiębiorstw do kapitału wysokiego ryzyka, zwłaszcza do kapitału początkowego (*seed money*). Oprócz tego trzeba postarać się wzmocnić ducha przedsiębiorczości, przede wszystkim u młodych przedsiębiorców.

53. Stwierdza, że nowo zakładane przedsiębiorstwa często na pierwszym planie stawiają gospodarcze wykorzystanie innowacji, niezależnie od ich technicznej złożoności. Zaleca więc, by w strategii na rzecz Morza Bałtyckiego ująć takie zagadnienia, jak skoordynowana polityka klastrów, skoordynowane systemy innowacji, programy krzewienia innowacyjności oraz projekty wzorcowe. Należy poprawić możliwości ubiegania się o środki na badania i rozwój z innych niż własny krajów basenu Morza Bałtyckiego.

54. Zwraca poza tym uwagę na fakt, że nastawienie do przedsiębiorczości kształtuje się bardzo wcześnie. Dlatego trzeba krzewić ducha przedsiębiorczości i poruszać te kwestie na zajęciach w szkołach, na uniwersytetach i uczelniach.

55. Proponuje, aby kraje objęte strategią na rzecz Morza Bałtyckiego opracowały wspólny program wspierania zrównoważonej turystyki w tym regionie. W tym kontekście należy szczególnie zaakcentować wartość środowiska naturalnego oraz bogactwo dziedzictwa kulturowego i historycznego.

56. Przypomina, że region Morza Bałtyckiego obfituje w zasoby surowców, zwłaszcza surowców mineralnych i drewna. Należy zastanowić się nad opracowaniem dla tego regionu specjalnej strategii eksploatacji surowców mineralnych, z uwzględnieniem wniosku dotyczącego dyrektywy ustanawiającej ramy dla ochrony gleby (COM(2006) 232 wersja ostateczna) (zob. opinia KR-u CdR 321/2006), w którym określa się wspólne cele w zakresie ochrony gleby, dopuszczając przy tym znaczną swobodę państw członkowskich w wyborze sposobów realizacji wyznaczonych celów (obowiązek uzyskania efektów przy swobodzie doboru środków). Dla prężnej gospodarki istotne jest zrównoważone i efektywne pozyskiwanie oraz użytkowanie tych zasobów. A to wiąże się z wysokimi wymogami w zakresie infrastruktury dla transportu odpowiadającego zasadom zrównoważonego rozwoju.

57. Stwierdza, że energetyka jest i będzie kwestią zasadniczej wagi dla rozwoju gospodarczego tego regionu. Działania na rzecz bardziej racjonalnego wykorzystania energii są bardzo ważne, jednak główną rolę nadal odgrywa bezpieczeństwo i stabilność dostaw surowców energetycznych oraz elektryczności. Ze względów historycznych kraje bałtyckie wciąż połączone są z rosyjską siecią energetyczną. Należy je powiązać z północną i europejską siecią energetyczną, aby stały się częścią rynku energetycznego dla UE i dla regionu Morza Bałtyckiego. Wymaga to połączeń, dostosowań prawnych oraz inwestycji w infrastrukturę.

58. Podkreśla, że swobodny przepływ pracowników jest znaczącym elementem integracji regionu Morza Bałtyckiego, dlatego trzeba konsekwentnie wdrażać swobodny przepływ osób.

59. Popiera stanowisko reprezentowane przez Sieć Związków Zawodowych Państw Morza Bałtyckiego (BASTUN), by wzbogacić strategię na rzecz Morza Bałtyckiego o wymiar społeczny. Należy wykorzystać strategię do zapewnienia sprawnie funkcjonującego i opartego na sprawiedliwych zasadach rynku pracy w tym regionie. Godziwe warunki pracy powinny być postrzegane jako ważny element konkurencyjności regionu. Stanowią one coraz bardziej istotny atut w rywalizacji o dobrze wykwalifikowaną siłę roboczą.

60. Zaznacza, że wiedza i związana z nią „piąta swoboda”, czyli wolny przepływ wiedzy, będą miały kluczowe znaczenie dla przyszłej konkurencyjności i rozwoju gospodarczego. Dlatego istotną kwestią jest mobilność studentów w regionie Morza Bałtyckiego. Obecnie decydując się na studia za granicą, z reguły nie biorą oni pod uwagę tego regionu. Odsetek młodych ludzi chcących podjąć studia w jednym z krajów Morza Bałtyckiego jest niewielki, mimo iż takie doświadczenie miałoby duże znaczenie dla pogłębionej integracji gospodarczej w regionie. Najwyraźniej studiów w tych krajach nie traktuje się jako atutu w przyszłej karierze. Stąd istotne zadanie strategii na rzecz Morza Bałtyckiego

polega na przeanalizowaniu przyczyn takiego stanu rzeczy i rozważeniu ewentualnych kroków, które uczynią studia w jednym z krajów basenu Morza Bałtyckiego bardziej atrakcyjną alternatywą. Chodzi tu o jakość studiów i zapewne także znajomość języka.

61. W mobilności naukowców i szerzeniu wyników badań upatruje znaczący czynnik udanego rozwoju regionu Morza Bałtyckiego. Wspieranie mobilności naukowców w dużej mierze zależy od dostępności interesujących projektów oraz finansowania. Trzeba krzewić współpracę pomiędzy różnymi podmiotami, częściowo pomiędzy uniwersytetami i uczelniami, ale także pomiędzy kręgami akademickimi, przedsiębiorstwami oraz podmiotami publicznymi w ramach modelu „potrójnej spirali”.

### Dostępność i atrakcyjność regionu

62. Jest zdania, że działając na rzecz zwiększenia dostępności i atrakcyjności regionu trzeba wyjść z założenia, iż konieczna jest zarówno infrastruktura istniejąca fizycznie, np. systemy transportu, jak i infrastruktura oparta na wiedzy, służąca przekazywaniu wiedzy, informacji, usług itd. Oprócz tego szczególnie ważne jest połączenie krajowych struktur i systemów w jedną regionalną sieć. Obecnie plany w zakresie infrastruktury zwykle nie wykraczają poza granice danego państwa. Tymczasem należałoby obracć perspektywę stworzenia zintegrowanego regionu Morza Bałtyckiego, a to oznacza również poważnie traktowanie wymiaru wschód-zachód jak wymiaru północ-południe. Korytarze transportowe wschód-zachód zapewniają jednak dostęp do rynków położonych na wschód i południowy wschód od Morza Bałtyckiego.

63. Przypomina, że region Morza Bałtyckiego charakteryzują duże dysproporcje strukturalne pomiędzy słabo zaludnionymi obszarami na północy i gęsto zaludnionymi obszarami na południu. Na północy odległości pomiędzy zamieszkałymi ośrodkami są spore, a sieć transportu rzadka. Należy poprawić połączenia między krajami bałtyckimi i najbardziej na północ wysuniętymi obszarami a głównymi ośrodkami regionu Morza Bałtyckiego i zintegrować je z siecią TEN-T. Istnieje też pilna potrzeba zwiększenia przepustowości kolei.

64. Zaleca większą niż dotychczas koordynację przy planowaniu transgranicznych przepływów transportowych, aby przyspieszyć integrację. Przykładowo, można oczekiwać poprawy przepływów, jeśli na transport kolejowy spojry się ze wspólnej perspektywy, a interpretacja dyrektywy unijnych dotyczących ruchu kolejowego będzie bardziej spójna.

65. Wskazuje na specyfikę systemu transportu w regionie Morza Bałtyckiego, polegającą na równym znaczeniu wszystkich środków transportu. Transport odbywać się będzie zarówno drogą lądową, jak i morską, np. do transportu towarowego wykorzystywana będzie kolej, ale także krótkie szlaki morskie oraz droga lotnicza. Stąd absolutna konieczność zaprojektowania korytarzy transportowych umożliwiających intermodalność, czyli sprawne przejścia pomiędzy poszczególnymi rodzajami transportu. Stanowi to niemałe wyzwanie logistyczne, a i aspekty zrównoważonego rozwoju grają tu niebagatelną rolę.

66. Podkreśla, że ważnym zadaniem będzie lepsze wykorzystanie systemów już istniejących. Trzeba wskazać i zlikwidować wąskie gardła oraz połączyć we wspólną sieć ponadnarodowe, krajowe, regionalne i lokalne systemy transportowe.

67. Uważa, że należy niezwłocznie rozbudować transgraniczne odcinki transeuropejskich sieci transportowych, dbając o poprawę modalności oraz współpracę w ramach konkurencyjnych łańcuchów logistycznych.

68. Podkreśla, że nawet jeśli droga lądowa i morska będzie stanowić filar transportu towarowego oraz w dużej mierze transportu osobowego, to i tak nie wolno pomijać znaczenia drogi lotniczej dla mobilności mieszkańców regionu. Zdecydowanie należy dalej rozwijać infrastrukturę lotniczą, i to także na lotniskach regionalnych.

69. Przypomina, jakiego znaczenia dla życia gospodarczego regionu nabrał most nad Sundem, łączący Kopenhagę z Malmö, jako inwestycja w infrastrukturę i sposób na rozładowanie wąskiego gardła. Także most łączący niemiecką wyspę Fehmarn z duńską wyspą Lolland miałby ogromne znaczenie, powinno się więc jak najszybciej zacząć jego budowę.

70. Zwraca uwagę, że obok inwestycji w infrastrukturę transportową, trzeba dynamiczniej rozbudowywać prężną i zintegrowaną infrastrukturę opartą na wiedzy — innymi słowy technologie informacyjno-komunikacyjne winny otrzymać najwyższy priorytet. Tego typu inwestycje, szczególnie ważne dla przyszłej konkurencyjności i rozwoju, będą wymagały nakładów zarówno na oprogramowanie, jak i na sprzęt. Do tej kategorii należy także dalsza rozbudowa łączy szerokopasmowych w regionie, co uznać można za projekt wzorcowy. Aby zagwarantować przejrzystość i koordynację, trzeba powołać regionalny organ nadzorujący. Istotna jest tu zasada równego traktowania oferentów, aby budowa łączy szerokopasmowych nie była uzależniona od dostawcy i nie prowadziła do powstania lokalnych lub regionalnych monopolii. Tzw. infrastruktura miękka obejmowałaby m.in. wspólne standardy obowiązujące w całym regionie Morza Bałtyckiego choćby w dziedzinie elektronicznej identyfikacji. Jest to warunek dla handlu usługami opartymi na technologiach informatycznych.

### Bezpieczeństwo regionu

71. Przypomina, że Morza Bałtyckie jest i będzie jednym z najbardziej uczęszczanych mórz świata. Obecnie każdego dnia kursuje po nim ponad 2 tys. statków. Nawet jeśli kryzys gospodarczy wywrze na transport morski niekorzystny wpływ, to jednak zasadniczo tendencja będzie wzrostowa. Morze Bałtyckie, z wyjątkiem wód terytorialnych Rosji, otrzymało od Międzynarodowej Organizacji Morskiej (IMO) status „szczególnie wrażliwego obszaru morskiego” (Particularly Sensitive Sea Area — PSSA), co umożliwia podjęcie działań ochronnych w odniesieniu do transportu morskiego.

72. Zwraca uwagę, że wskutek większej częstotliwości transportu wzrosną też wymogi w zakresie wspólnych służb pogotowia i ratownictwa. Mówiąc bez ogródek, poważniejsza katastrofa

na wodach Bałtyku jest tylko kwestią czasu. W takim przypadku skutki będą odczuwalne w wielu krajach, stąd potrzeba zorganizowania odpowiednich międzynarodowych służb pogotowia i ratownictwa.

73. Opowiada się za skoordynowanymi służbami ratowniczymi oraz za spójną strukturą na rzecz skutecznych operacji ratowniczych. Od samego początku w działania te należy włączyć szczebel lokalny i regionalny. Proponuje, by realizować „Baltic Master Project Action Plan” poprzez prewencyjne plany ratownicze, rozbudowę i wzmocnienie planowania w obszarach przybrzeżnych całego regionu Morza Bałtyckiego oraz lepszą kontrolę ruchów statków na morzu. W tym kontekście zwraca uwagę na rozporządzenie w sprawie tankowców pojedynczokadłubowych<sup>(1)</sup> oraz przyjmuje z zadowoleniem uchwalenie przez Parlament Europejski 11 marca 2009 r. trzeciego pakietu środków prawnych w sprawie bezpieczeństwa na morzu, tzw. pakietu Erika III. Wejdzie on w życie do 2012 r. i przewiduje nie tylko odškodowania dla pasażerów, lecz także inspekcje, wyposażenie statków rybackich w systemy automatycznej identyfikacji i śledzenia (AIS), kontrolę stanu portów, ubezpieczenie statków, dochodzenia powypadkowe oraz wyznaczenie organu, który decydować będzie o miejscu schronienia dla statków w niebezpieczeństwie. Jednakże Komitet podkreśla potrzebę rozszerzenia systemu kontroli ruchu stosowanego obecnie w Zatoce Fińskiej na całe Morze Bałtyckie. Ponadto zaleca się utworzenie wspólnego mechanizmu monitorowania zgodności.

74. Przypomina, że ważnym zagadnieniem w ramach strategii na rzecz Morza Bałtyckiego musi być zdrowie publiczne. Ucieczka młodych ludzi do miast, wskutek dynamicznych przemian gospodarczych, może powodować problemy. Dużym wyzwaniem socjalnym nadal pozostaje przepaść pomiędzy grupami społecznymi i wciąż pogłębiająca się bieda dotycząca np. dzieci. Marginalizacja, która prowadzi do nadużywania alkoholu i narkotyków, problemy zdrowotne wynikające z niewłaściwego stylu życia oraz inne patologie społeczne muszą być koordynowane i rozwiązywane na szczeblu regionalnym.

75. Z tego względu uważa za istotne, by kwestie zdrowia poruszać wspólnie z krajami leżącymi nad Morzem Bałtyckim i graniczącymi z UE. Rosja, Białoruś i Ukraina borykają się z poważnymi problemami w dziedzinie zdrowia publicznego. W tym przypadku istotnym punktem wyjścia musi być wymiar północny i jego partnerstwo w dziedzinie zdrowia publicznego i społecznego dobrobytu (*Northern Dimension Partnership in Public Health and Social Well-being, NDPHS*), którego znaczenie warto sobie lepiej uzmysłowić.

76. Zwraca uwagę, że pierwszym priorytetem NDPHS powinno być opanowanie rozprzestrzeniania się chorób zakaźnych, takich jak: HIV/AIDS, gruźlica oraz problem bakterii odpornych na antybiotyki. Kolejny cel to poprawa dobrostanu społecznego.

<sup>(1)</sup> Rozporządzenie (WE) nr 417/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 lutego 2002 r. w sprawie przyspieszonego wprowadzania konstrukcji podwójnokadłubowej lub równoważnego rozwiązania w odniesieniu dla tankowców pojedynczokadłubowych.

77. Zauważa, że poważnym zagrożeniem dla bezpieczeństwa w regionie Morza Bałtyckiego jest przestępczość zorganizowana. Grupy przestępcze sięgają po coraz bardziej wyrafinowane metody i coraz częściej działają na skalę międzynarodową. Dlatego kraje basenu Morza Bałtyckiego muszą konsekwentnie zewrzeć szeregi w walce ze zorganizowaną przestępczością, przemytem narkotyków i handlem ludźmi w regionie. Postulat ten musi znaleźć swoje odzwierciedlenie w strategii na rzecz Morza Bałtyckiego. W ramach grupy zadaniowej ds. przestępczości zorganizowanej w regionie Morza Bałtyckiego (*Task Force on Organised Crime in the Baltic Sea Region, BSTF*) działa już regionalna współpraca policji, w której uczestniczą także Norwegia, Islandia, Rosja oraz Europol i Interpol. Strategia na rzecz Morza Bałtyckiego

powinna wzmocnić tę współpracę jako uzupełnienie kooperacji funkcjonującej także w ramach UE.

78. Podkreśla potrzebę ochrony krytycznych elementów infrastruktury, czyli instytucji i systemów niezbędnych do zapewnienia zasadniczych funkcji społecznych — opieki zdrowotnej, bezpieczeństwa oraz gospodarczego i socjalnego dobrobytu obywateli. Zniszczenia i przerwy w działaniu tych instytucji mogłyby mieć poważne konsekwencje. Transport, dostawy energii i wymiana informacji to przykłady takich zasadniczych funkcji, wymagających niezawodnej infrastruktury.

Bruksela, 22 kwietnia 2009 r.

Przewodniczący  
Komitetu Regionów  
Luc VAN DEN BRANDE

---